

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางแรงกดดันจากปัญหาสังคมไทยรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็น อิทธิพลท้องถิ่น อบายมุข ทูจริตคอร์ปชั่น ความยากจน การบริโภคอย่างสุรุ่ยสุร่าย นักการเมืองที่ขาด คุณธรรม จริยธรรม ล้วนสะท้อนภาพเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาและระบบพุทธศาสนา ซึ่งมีการปฏิรูปครั้งสำคัญในสมัยรัชกาลที่ ๕ ตามอิทธิพลทางการเมืองของตะวันตก ถึงแม้กระนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงเป็นห่วงเยาวชนไทยในอนาคตถึงความตอนหนึ่งว่า

“...เรื่องการศึกษานี้ ขอให้ช่วยคิดให้มากๆ จนถึงรากเหง้าของการศึกษาในเมืองไทย ... การสอนศาสนาในโรงเรียน ทั้งในกรุงและหัวเมืองจะต้องให้มีขึ้น ให้มีความวิตกว่าเด็กชั้นหลัง จะห่างเหินจากศาสนา จนกลายเป็นคนไม่มีธรรมะในใจมากขึ้น ต่อไปภายหน้า ถ้าเป็นคนที่ได้เล่าเรียนคงจะประพฤติตัวดีกว่าคนที่ไม่ได้เล่าเรียนนั้นหาถูกไม่ คนที่ไม่มีธรรมะ เป็นเครื่องดำเนินตาม คงจะหันไปหาทางทุจริตโดยมาก ถ้ารู้น้อยก็โกงไม่ใคร่คล่องหรือโกงไม่สนิท ถ้ารู้มากก็โกงคล่องขึ้นและโกงพิสดารขึ้น การที่หัดให้รู้ด้านอักษรวิธีไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้เป็นคนดีคนชั่ว เป็นได้แต่วิธีสำหรับเรียนความดีความชั่วได้คล่องขึ้น...” (สุนทร อมรวิวัฒน์ , ๒๕๔๑ : ๕๘)

ปัญหาการศึกษาไทยสังคมไทยปัจจุบันมีสภาพไม่แตกต่างไปจากความหวนวิตกของ รัชกาลที่ ๕ ผู้เรียนมาก รู้มากก็โกงคล่องขึ้นและโกงพิสดารขึ้น การศึกษาเป็นเพียงการเรียนรู้ความดี-ความชั่ว ไม่เป็นเครื่องมือให้คนเป็นคนดี การศึกษาไทยปัจจุบันมีปรัชญาการศึกษาตามแนวทาง วิทยาศาสตร์แยกส่วนตามตะวันตก และตกอยู่ภายใต้ลัทธิทุนนิยมและบริโภคนิยม “ความรู้” ได้ กลายเป็น “สินค้า” ของการซื้อขายแลกเปลี่ยน ดังความหมายของการศึกษา วิทย์ วิศทเวศย์ (อ่างใน ประมวล เพ็งจันทร์และคณะ, ๒๕๔๗ : ๒๓) อธิบายว่า “ ...ความรู้พาคนไปสู่ “งาน” มิใช่พาคน ไปสู่ “ธรรม” อีกต่อไป ” หรือ “...การศึกษาคือการที่จะออกแบบของคนในชาติว่ารัฐต้องการให้ เป็นอย่างไร...”

แนวทางปฏิรูปการศึกษา ประเวศ วะสี (๒๕๔๗ : ๗) สรุปหลักการปฏิรูป การศึกษาว่า “ ...การปฏิรูปการศึกษาเพื่อแก้ปัญหของคนทั้งแผ่นดิน...” นอกจากนั้น ยังได้เน้นย้ำว่า “ การปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง ต้องนำพุทธศาสนามาใช้” (ประเวศ วะสี, ๒๕๔๔ : ๑๔) พร้อมทั้ง แสดงความสำคัญของพุทธศาสนาไว้ว่า

“พุทธศาสนาเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญ แล้วเป็นของอันมีค่าในสังคมไทย แต่เราก่อนข้างทอดทิ้ง หลายสิบปีที่ผ่านมา สังคมไทยหันไปนิยมกระแสนิยมวัตถุและบริโภคนิยมอย่างรุนแรง แล้วลืมไปว่า ในสังคมไทยมีสิ่งซึ่งมีค่าเป็นอย่างยิ่ง ...เท่าที่ศึกษามาทั้งหมด ทั้งเรื่องศาสนา วิทยาศาสตร์ เรื่องอื่นๆ กระผมคิดว่า พระพุทธศาสนาเป็นประจักษ์แก่ภูมิปัญญาอันมหัศจรรย์ที่สุดที่เกิดขึ้นในโลก เป็นเรื่องไม่น่าจะเป็นไปได้ที่มนุษย์จะมีปัญญาได้ถึงขนาดนี้ สามารถคิดเรื่องที่จะทำให้มนุษย์มีความเจริญสูงสุด...” (ประเวศ วะสี, ๒๕๔๔ : ๑-๒)

และได้เสนอยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาไว้ ๖ ประการ

๑. นำหลักการพุทธศาสนามาใช้ในการศึกษา
๒. สร้างบุคลากรทางการสอนพระพุทธศาสนา
๓. สร้างสื่อพระพุทธศาสนาประเภทต่างๆกับคนปัจจุบันให้เขาเข้าใจ
๔. นำศาสนาเข้าสู่ภาคปฏิบัติ
๕. พื้นความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน
๖. ควรจะมีการวิจัยเพื่อสนับสนุนปฏิรูปการศึกษาทั้ง ๕ ข้อ

(ประเวศ วะสี, ๒๕๔๔ : ๑๔-๑๕)

การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาเป็น “การปฏิรูปเชิงโครงสร้างทั้งในเรื่องของ “คน” (ครูและบุคลากรทางการศึกษา) เรื่อง “เงิน” (ทรัพยากรในการจัดการศึกษา) และเรื่อง “อำนาจ” (การหลอมรวมหน่วยงานและจัดการบริหารในรูปแบบเขตพื้นที่การศึกษา) เป็นชนวนความขัดแย้งและความไม่เข้าใจต่างๆมากมาย” (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา , ๒๕๔๔ : คำนำ) ซึ่งตรงกับคำแนะนำของ ประเวศ วะสี (๒๕๔๔ : ๑๒-๑๓) ว่า

“จะไปปฏิรูปองค์กรอย่างนั้น อย่างนี้ แล้วคนก็จะทะเลาะกันมาก เพราะไปคิดเรื่องอำนาจ...ถ้าไม่เข้าใจพระพุทธศาสนาจริงๆแล้วไปจับเรื่ององค์กร มันก็จะไปกันใหญ่ ผมคิดว่าถ้าได้เข้าใจเรื่องพระพุทธศาสนาจริงๆแล้วเรื่องต่างๆก็คลี่คลายไปเอง เพราะพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องอำนาจ แต่เป็นเรื่องปัญญา”

เป้าหมายของการศึกษาที่ขาดหาย การศึกษาปัจจุบันมุ่งเน้นพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อการแข่งขันกับนานาชาติ เป็นการเติบโตทางด้านวัตถุเป็นหลัก นักการศึกษา เลสเตอร์ ดิกซ์ (Lester Dix) (๑๙๓๕ : ๓) มีความเห็นที่แตกต่างออกไปว่า การศึกษาคือชีวิตและความเจริญงอกงามไม่แบ่งแยกกายออกจากใจ กิจกรรมทุกอย่างทางการศึกษาเป็นกิจกรรมผสมมุ่งพัฒนาร่างกาย อารมณ์ และปัญญา พร้อมๆกันไป

การศึกษาตามหลักศาสนานับมุ่งพัฒนาทางด้านจิตใจ เพื่อเสริมส่วนที่ขาดให้กับสังคม โดยเฉพาะในประเทศไทยซึ่งมีประชาชนนับถือพุทธศาสนามากกว่า ๘๐ % หลักพุทธศาสนาทั้งหมดมุ่งพัฒนา “คน” ให้มี คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นทรัพย์แท้ๆ ๗ ประการ สั่งสม อยู่บนพื้นฐานของการคิด การกระทำ และการพูด ดังคำกล่าวในชนสูตร (อัง.สัจตค. ๒๓/๕/๘) ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ทรัพย์ ๗ ประการนี้ ทรัพย์ ๗ ประการอะไรบ้าง คือ

๑. ศรัทธา คือ เป็นผู้ที่มีศรัทธาเชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคต...
๒. ศีล คือ เป็นผู้เว้นจากการฆ่า ฯลฯ ...
๓. หิริ คือ เป็นผู้มีความละอายต่อ กาย วาจา มโน ทุจริต...
๔. โอตตัปปะ คือ เป็นผู้สะดุ้งกลัวต่อ กายตุจริต วาจาตุจริต มโนตุจริต...
๕. สุตะ คือ เป็นพหูสูตร แทงตลอดด้วยดีด้วยวิจิตร ซึ่งธรรมทั้งหลาย...
๖. จาคะ คือ เป็นผู้ที่มีใจอันปราศจากมลทิน คือ ความตระหนี่...
๗. ปัญญา คือ เป็นผู้ประกอบด้วยปัญญา เป็นอริยะชาแรกกิเลส...

...ภิกษุทั้งหลาย ทรัพย์ ๗ ประการนี้แลผู้ใด เป็นสตรีหรือบุรุษก็ตามมีทรัพย์ ๗ ประการนี้...บัณฑิตทั้งหลายเรียกผู้นั้นว่า เป็นคนไม่ขัดสนชีวิตของเขาจะไม่สูญเปล่า...”

จะสังเกตได้ว่าหลักทรัพย์ ๗ ประการข้างต้น เป็นหลักประกัน ความเจริญอย่างยั่งยืน เป็นมูลค่าทางสังคมอย่างแท้จริง เป้าหมายของการศึกษาควรจะสร้างความเจริญทั้ง ๒ มิติ ทั้งด้านความรู้และคุณธรรมหรือวัตถุประสงค์และอริยทรัพย์

(นิยาม: คุณธรรมในที่นี้หมายถึงทรัพย์ทั้ง ๗ ประการ)

การศึกษาที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่ารัฐพยายามพัฒนาประเทศให้ทันสมัยในมิติเดียว ขาดมิติการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมของคนในชาติอย่างจริงจัง การศึกษาพุทธศาสนาเป็นเพียง วิชาศีลธรรม จะต้องศึกษาพุทธศาสนาให้เป็น วิชาศีล และวิชาธรรม การศึกษาให้เข้าถึงจิตวิญญาณ ให้เป็น **Spiritual Centered Education** ทั้งครูและนักเรียน ให้แจ่มแจ้ง ให้เกิดศรัทธา มีศีล มีขันมวิจิตร จนเป็นปกติ ความเป็นปกติ ความสม่ำเสมอ ของการมี ศีลและธรรม มีความหมายว่า เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ตามความข้างต้นทั้ง ๗ ประการนั่นเอง

หลักพุทธศาสนา กับ การปฏิรูปการศึกษาเพื่อยกระดับ “คุณธรรม”ของคนทั้งแผ่นดิน รองศาสตราจารย์แสง จันทร์งาม (๒๕๓๐: คำนำ) กล่าวว่า “ ถ้ามุ่งเข้าสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิตตามหลักพุทธศาสนาแล้ว ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินตาม อริยมรรคมีองค์ ๘”

การศึกษาและวิจัยนี้ จะทำการ ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ในหัวข้อทฤษฎีเอกของพระผู้มีพระภาคเจ้าที่ทรงตรัสรู้ ในมหาจักรีตารีสกสูตร (ม.อ. ๑๔/๑๓๖/๑๓๔-๑๓๕) ตรัสไว้ดังนี้ว่า

“ ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงสัมมาสมาธิ อันเป็นอริยะ ที่มีอุปนิสะ (มีเหตุปัจจัย) บ้าง มี
 ปริหาร (มีองค์ประกอบ) บ้าง แก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟังสัมมาสมาธิอันเป็นอริยะนั้น จงใส่ใจ
 ให้ดี เราจักกล่าว”...

“ สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) อันเป็นอริยะ ที่มีอุปนิสะ มีปริหาร เป็นอย่างไรคือ

๑. สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ)
๒. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ)
๓. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ)
๔. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ)
๕. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ)
๖. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ)
๗. สัมมาสติ (ระลึกชอบ)

สภาวะที่จิตมีอารมณ์เดียว แวดล้อมด้วยองค์ ๗ นี้ เราเรียกว่า สัมมาสมาธิ อันเป็นอริยะ...บรรดาองค์
 ๗ นั้น สัมมาทิฐิเป็นหัวหน้า...”

จากความข้างต้นจะสังเกตได้ว่า หลักปฏิบัติ “สมาธิ” ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรู้
 ไม่แปลกแยกออกจากสังคัม พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรู้ สมาธิ (สัมมาสมาธิ) นั้นจะต้องประพฤติ
 ปฏิบัติ มรรคทั้ง ๗ อยู่ในชีวิตประจำวัน มีหน้าที่การงาน (สัมมาอาชีวะ) อยู่อย่างขยัน ขวนขวาย
 (สัมมาวายามะ) คิดดี สร้างสรร (สัมมาสังกัปปะ) พุคฺคี พุคฺคสามัคคี (สัมมาวาจา) ทำดี เหมาะควร
 (สัมมากัมมันตะ) ระลึก รู้สึกตัวเสมอ (สัมมาสติ) โดยเฉพาะ มีความเข้าใจ กฎเกณฑ์ของสังคัม
 วัฒนธรรม และธรรมชาติ (สัมมาทิฐิ) เป็นประธานของมรรคทั้งหมด การประพฤติองค์ประกอบ
 มรรคทั้ง ๗ ประการในชีวิตประจำวัน จึงสั่งสมลงมาเป็น สัมมาสมาธิแท้ๆ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้า
 ตรัสรู้ ดีความ(ตามพระไตรปิฎก) สมาธิไม่แยกออกจากชีวิตประจำวัน ทำให้พุทธศาสนาเด่นชัดไม่
 ขัดต่อระบบการศึกษา เศรษฐกิจ และการเมือง ฯ

พุทธศาสนานั้นมีอิทธิพล ต่อการดำรงวิถีชีวิตของคนไทยอย่างสูง การส่งเสริม
 การศึกษา และปฏิบัติ พุทธศาสนาแท้ๆ ไม่เจือปนด้วยลัทธิพราหมณ์ ฤาษีและไสยศาสตร์ นับเป็น
 นวัตกรรมทางการศึกษาที่ตั้งอยู่บนรากเหง้าของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิด การพัฒนาประเทศทุก
 มิติตามหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งต้องวางรากฐานการศึกษา
 อย่างมีสัมมาทิฐิ เพื่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม

พระผู้มีพระภาคเจ้ายังตรัสเกี่ยวกับ “สัมมาทิฐิ” ใน(ม.อ. ๑๔/๑๓๖/๑๓๖) ต่อไปอีกว่า “...ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บรรดาองค์ทั้ง ๗ นั้น สัมมาทิฐಿಯ่อมเป็นประธาน...สัมมาทิฐิเป็นไฉน ก็ความเห็นดังนี้ว่า

๑. ทานที่ให้แล้วมีผล
๒. ยัญพิธีที่บูชาแล้วมีผล
๓. สังเวชที่บวงสรวงแล้วมีผล
๔. ผลวิบากของกรรม มีอยู่
๕. โลกนี้มี
๖. โลกหน้ามี
๗. มารคามิ
๘. บิดามี
๙. สัตว์ที่เป็น โอปปาติกะมี
๑๐. สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้ดำเนินชอบ ปฏิบัติชอบ มีอยู่...”

การศึกษาและวิจัย จึงต้องเริ่มต้นค้นหาทำความเข้าใจกับ สัมมาทิฐิ ทั้ง ๑๐ ประการ มีความหมายอย่างไร สัมมาทิฐิเป็นประธานของมรรคทั้งหมด โดยเฉพาะเป็นไปเพื่อเกิดสัมมาสมาธิ และเป็นทางไปสู่การปลุกฝัง คุณธรรมทั้ง ๗ ประการ เช่น

๑. ความเข้าใจ กฎแห่งกรรม ย่อมเกิดการยังคิด เกิดหิริ และ โอตตปปะ
๒. ความเข้าใจในการทาน และผลของการทานย่อมโน้มใจไปสู่การจาคะ โดยเฉพาะ ลตฺถิเลศโลก
๓. ความเข้าใจยัญพิธี และสังเวชบวงสรวงอย่างพุทธ สามารถแยกแยะพุทธแท้ๆ-พุทธเปลือกๆ พิธีกรรม อย่างไร ควรรักษาไว้ การวิงวอนร้องขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีผลอย่างไร จึงไม่มงมงายและมีผลพาไปสู่นิพพาน
๔. ความเข้าใจสมณพราหมณ์ที่ดี ปฏิบัติดีเป็นเช่นไรย่อมโน้มใจเข้ารับฟัง มีสุดตะ เป็นพหูสูตร จนกระทั่งเกิดศรัทธา ศีล และปัญญาที่จะพาไปสู่วิมุตติ
๕. ความเข้าใจ โลกนี้ โลกหน้า มีความหมายอย่างไร ?
๖. ความเข้าใจ บิดามี มารคามิ มีความหมายอย่างไร ?
๗. ความเข้าใจ สัตว์โอปปาติกะมีหน้าตาอย่างไร ?

สรุปหลักพุทธศาสนาที่จะใช้ทำการวิจัยอยู่ในหลัก “มรรคมีองค์ ๘” เป็นหนทางที่จะนำไปสู่การเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นแนวทางสู่การปฏิรูปการศึกษา ให้คุณธรรมนำความรู้ต่อไปเพื่อความเจริญของตนและสังคมมนุษย์ชาติ ชนิดที่ไม่เกิดความชอนแ่งของกิเลส อกุศล และเจริญอย่างยั่งยืนถาวร

๑.๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยและเอกสารซึ่งเกี่ยวข้องกับ “การปฏิรูปการศึกษาตามหลักพุทธศาสนา” วิทยานิพนธ์เรื่อง “ปรัชญาการศึกษาของพุทธทาสภิกขุ” (สุรัตน์ เพชรนิล, ๒๕๕๐) เป็นการรวบรวมแนวคิดการศึกษาของไทย ปัญหาการศึกษา อิทธิพลของการศึกษาต่อปัญหาสังคมไทยของท่านพุทธทาสภิกขุได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาไว้ ๓ แนวทางคือ

๑. แนวทางขจัดกมลพิษ ปัญญา หมายถึง การศึกษาที่ผู้ศึกษาเข้าใจแจ่มแจ้งอย่างแท้จริง เช่นการศึกษาเรื่อง อริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค โดยผู้ศึกษาพยายามหาทางออกจากทุกข์นั้นๆด้วยวิถีแห่งพุทธ
๒. แนวทางไตรสิกขา คือปฏิบัติตามหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา
๓. แนวทางปฏิสังขมูปาท เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อรู้เท่าทัน ผัสสะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

วิทยานิพนธ์ของพระบุญรอด บุญมีประเสริฐ (๒๕๕๑: ทั้งเล่ม) เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนในพุทธปรัชญาเถรวาท” เนื้อหาวิทยานิพนธ์ได้ชี้ประเด็นวิเคราะห์ความหมายของผู้เรียนหรือผู้รับการศึกษาในพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แบ่งอุปนิสัยของผู้เรียนเอาไว้ ๔ ลักษณะ คือ ๑. อุกมฤตัญญู ๒. วิบัติัญญู ๓. เนยยะ ๔. ปทปรมะ และแบ่งจริตของผู้เรียนออกเป็น ๖ ประการคือ ๑. รากจริต ๒. โทสจริต ๓. โมหจริต ๔. สัทธาจริต ๕. พุทธจริต ๖. วิตกจริต มุ่งจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียนเป็นหลัก

สารนิพนธ์ของพระมหาแสวง ปัญญาวุฑฒิ (๒๕๕๑: ทั้งเล่ม) เรื่อง “การปฏิรูปการศึกษาแนวพุทธ” ได้รวบรวมพัฒนาการศึกษาไทยอดีต-ปัจจุบัน กระแสการปฏิรูปการศึกษาไทยในอดีต วิเคราะห์การปฏิรูปการศึกษาไทยปัจจุบัน นำเสนอการเรียนรู้พุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษา ระดับอนุบาล-ประถม ควรเน้นย้ำเรื่องศีลหรือมารยาท ระดับมัธยมศึกษา ควรเน้นย้ำเรื่องสมาธิ หลักสูตรระดับอุดมศึกษา ควรเน้นย้ำเรื่องปัญญา การนำเสนอการปฏิรูปการศึกษาแนวพุทธเป็นการเสนอความสำคัญของวิชา (Subject) พุทธศาสนาให้กับระบบการศึกษา

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าพุทธศาสนาเป็นศาสตร์ว่าด้วยความรู้แจ้ง (Enlightenment) หรือวิชา เป็นปัญญาแท้ ปัญญาที่รู้เท่าทันกิเลส การประยุกต์พุทธศาสนาเข้ากับการศึกษาต้องสามารถ

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ศึกษาได้ จึงจะสามารถยกระดับคุณธรรมของคนทั้งแผ่นดินจนกระทั่งมี
ภูมิคุ้มกันให้กับ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

การปฏิรูปการศึกษาตามหลักพุทธศาสนา การปฏิรูปการศึกษานี้เน้น ปฏิรูปการเรียนรู้
การเรียนรู้ที่มีศูนย์กลางของการศึกษาคือ “จิตวิญญาณ” หรือ “ Spiritual Centered Education ” ตาม
หลักพุทธศาสนา ซึ่งมีมรรคมีองค์ ๘ เป็นทั้งทฤษฎีและหลักปฏิบัติ มีสมาธิหรือสัมมาสมาธิ ซึ่งไม่
แยกการปฏิบัติออกจากชีวิตประจำวัน ตามหลักพระไตรปิฎกที่อ้างมาข้างต้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อ
เสริมสร้าง คุณธรรม ๘ ประการดังที่กล่าวมาแล้ว

การค้นคว้าแบบอิสระของเกรียงศักดิ์ วงษ์อัมมัย (๒๕๔๔: ทั้งเล่ม) เรื่อง “แนวคิดใน
การปฏิรูปการศึกษาของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี” ได้เสนอแนวคิดเพื่อปลดปล่อย
การศึกษาออกจากระบบราชการว่า

“การศึกษาควรเป็นวิถีชีวิต ฉะนั้นการศึกษาไม่ใช่เรื่องของโรงเรียนเท่านั้น ทุกคนใน
สังคมควรมีส่วนร่วมในการศึกษา...” สถาบัน หน่วยงาน องค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการศึกษา เช่น
ครอบครัว ชุมชน วัด กองทัพ ภาคธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งหมายถึงหน่วยงานทุกสังคมสามารถจัดการศึกษา
ได้โดยไม่ผูกขาดโดยรัฐ การจะจัดการศึกษาโดยคนทั้งมวลมีส่วนร่วม คนทั้งมวลจะต้องมีความรู้
พื้นฐานของการดำรงชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้ กรอบความรู้นั้นสามารถเรียนรู้ได้จากพุทธศาสนา
หรือศาสนาอื่น ศาสนาทุกศาสนาเป็นไปเพื่อลดความเห็นแก่ตัว เมื่อใช้ฐานความรู้ตามหลักศาสนา
ย่อมมีพลังรวมของสังคม การปฏิรูปการศึกษาตามหลักศาสนาจะสามารถแก้ปัญหาความทุกข์ยาก
ของคนทั้งหลาย”

การวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาของประเทศต่างๆ” (ศูนย์พัฒนา
การศึกษาระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ) ได้รวบรวม
ยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศ สิงคโปร์ มาเลเซีย สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น
สาธารณรัฐประชาชนจีน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อังกฤษ ฝรั่งเศส
ฟินแลนด์ สวีเดน วิเคราะห์เปรียบเทียบความเคลื่อนไหวการปฏิรูปการศึกษาของไทย

จากการศึกษางานเอกสารข้างต้นเป็นการรวบรวมปัญหาและแนวคิดการปฏิรูป
การศึกษา ในการจัดระบบการศึกษาด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ เพื่อการแข่งขันระหว่าง
ประเทศเป็นหลัก ขาดมิติการศึกษาด้าน “จิตใจ” คุณธรรม จริยธรรม งานเอกสารการวิจัยอื่นๆที่
เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาล้วนพยายามชี้ข้อบกพร่องของการศึกษาและชี้้นำการนำหลักพุทธศาสนา
มาใช้อย่างกว้างๆ การค้นคว้าอิสระนี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของคน
ทั้งแผ่นดิน โดยนำหลักพุทธศาสนาตามหลักมรรคมีองค์ ๘ มาวิเคราะห์ วิจัยต่อไป

ตัวอย่าง หลักการประยุกต์และสอดแทรกการศึกษาตามหลักพุทธศาสนา

หลัก “มรรคมีองค์ ๘” มีภาคทฤษฎีที่ควรศึกษาในห้องเรียนคือกรอบของ “สัมมาทิฐิ ๑๐ ประการ” ที่จะปลูกฝังมโนทัศน์ของกฎเกณฑ์ธรรมชาติตัวอย่างเช่น พุทธศาสนาเป็นศาสนา “อเทวนิยม” ที่ต้องเรียนรู้กฎแห่ง “กรรม” แบบวิทยาศาสตร์ เพื่อสามารถเข้าใจได้ว่าชีวิตควรจะสะสม “กรรม” ชนิดใดและอย่างไร ซึ่งมีอยู่ในรายละเอียดของพฤติกรรม ๓ คือ กายกรรม วาจกรรม มโนกรรม อยู่ในชีวิตประจำวัน เช่นพระผู้มีพระภาคเจ้าสอน เรื่องของอาหารและการกินอาหารอย่างไรให้เป็นประโยชน์ ไม่เป็นโทษของการโภชนา เป็นการปลูกฝัง “ปัญญา” อย่างรู้เท่าทันสามารถแยกแยะดี-ชั่ว, ควร-ไม่ควร อาหารยังเกี่ยวข้องกับการบริโภคตามกระแสค่านิยมเช่น เหล้า เบียร์ Fast Food และอาหารอื่นๆที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย อาหารยังเป็นเหตุแห่ง กามารมณ์ การศึกษาเพื่อควบคุมพฤติกรรมทางเพศจากต้นเหตุของอาหาร สิ่งเหล่านี้ไม่มีอยู่ในระบบการศึกษาปัจจุบันนักการศึกษาในสังคมจึงแก้ปัญหาด้วยการมีดูยางอนามย์ไว้ในห้องน้ำชายเป็นต้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตัวอย่าง การบูรณาการการศึกษาเชิงโครงสร้างและการเรียนรู้

จากภาพ ลูกศรทวนเข็มนาฬิกา หมายถึงกระบวนการศึกษาในห้องเรียน เป็นการทุ่มงบประมาณทางการศึกษาทั้งหมดในทิศทางเดียวให้กับคนทั้งประเทศเข้าสู่ การแข่งขันการเรียนรู้แบบท่องจำ คัดเลือกเป็นผู้นำทางชนชั้นทาง “วิชาการ” เป็นหลักให้กับระบบทุน เป็นตัวแทนของระบบทุน

ศาสนาพุทธมีระบบเทียบการแบ่งวรรณะหรือ classify หมายถึงความถนัดที่แตกต่างกันใน “แนวระนาบ” คือความถนัดด้าน การผลิต การบริการ การบริหาร และวิชาการ รัฐควรจะต้องทุ่มงบประมาณให้ความสำคัญกับการศึกษาทั้ง ๔ ด้าน โดยเฉพาะฐานใหญ่ของประเทศคือความถนัดด้านการผลิต เช่น กสิกรรมการเกษตร เป็นการบูรณาการการศึกษาให้คนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถเข้าถึง “ปัจจัย ๔” สามารถ “พึ่งตนเองได้” ตามบริบทของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ กลับมาสู่วิถีดั้งเดิม บ้าน วัด โรงเรียน ดังลูกศรตามเข็มนาฬิกาข้างต้น วิถีของกระบวนการศึกษาทั้งด้านทวนเข็มนาฬิกาและตามเข็มนาฬิกา เป็นการจัดการศึกษาเชิงโครงสร้างที่ควรบูรณาการเข้าด้วยกันโดยมี “การเรียนรู้ตามหลักพุทธศาสนา” เป็นพื้นฐานของ การดำรงชีวิต เพื่อเข้าถึง “ความสุข” ที่หมายถึง “ความสงบระงับ” อยู่ในชีวิตปัจจุบันอย่างรู้เท่าทัน

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ การปฏิรูปการศึกษาตามหลัก “มรรคมงคล ๘” ในพุทธศาสนา

๑.๔ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๔.๑ ได้ทราบถึงกระบวนการศึกษาตามหลักพุทธศาสนา

๑.๔.๒ ได้แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทย

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการปฏิรูปการศึกษาตามหลักพุทธศาสนาเพื่อสร้าง “คุณธรรม”

เปรียบเทียบปรัชญาและผลกระทบของการศึกษาปัจจุบัน กับ การศึกษาตามหลักพุทธศาสนา	
การศึกษาปัจจุบัน(ความรู้)	การศึกษาตามหลักพุทธศาสนา(คุณธรรมกำกับความรู้)
๑. ส่งเสริมการแข่งขันกับผู้อื่นเป็นหลัก	๑. ส่งเสริมการแข่งขันกับตนเองเป็นหลัก
๒. ทำให้ผู้รับการศึกษาเห็นแก่ตัว	๒. ทำให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเองเห็นแก่ส่วนรวม
๓. เน้นความเจริญด้านวัตถุ	๓. มีความเจริญทั้งด้านวัตถุ วัฒนธรรม คุณธรรม และศีลธรรม
๔. เริ่มลอกเลียนระบบการศึกษาจากตะวันตกประมาณกว่า ๑๐๐ ปี เป็นการศึกษาระบบวิทยาศาสตร์แยกส่วน	๔. เป็นภูมิปัญญาถ่ายทอดมาแต่บรรพบุรุษมากกว่า ๒๐๐๐ ปี ในประเทศไทย มีการศึกษาแบบองค์รวม
๕. มีปริญญาเพื่อการแลกเปลี่ยน วุฒิฐานะและรายได้เพื่อรับราชการหรือเป็นลูกจ้าง	๕. มีปริญญาของพุทธ(โศคานัน)รับรองมาตรฐานความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถพึ่งตนเองได้
๖. ขยันเมื่อมีสิ่งแลกเปลี่ยน	๖. ขยันเพราะเข้าใจว่าตนเองได้สั่งสม “อริยทรัพย์”
๗. ขยับเคลื่อนด้วยงบประมาณจากส่วนกลางเป็นหลัก	๗. ขยับเคลื่อนด้วย สติ ปัญญา ความสามัคคี เป็นหลัก
๘. ควบคุมการศึกษาและการปกครองจากส่วนกลาง	๘. ปลุกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ให้ปกครองตนเอง
๙. เป็นการศึกษาโลกนอกตน	๙. เป็นการศึกษาโลกและตนเอง ศูนย์กลางการศึกษาและการเรียนรู้คือ “จิตวิญญาณ” ในตน
๑๐. เน้นการแข่งขันเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม	๑๐. เน้นความสมดุลทุกด้านสอดคล้องกับแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง”
๑๑. มุ่งการศึกษาเพื่อการอาชีพ	๑๑. มุ่งการศึกษาเพื่อสัมมาอาชีพ โดยมีสัมมาทิวเป็นประธาน มีองค์มรรคอื่นๆล้อมรอบ

๑.๕ ขอบเขตการวิจัย

การปฏิรูปการศึกษานี้เป็นการ “ปฏิรูปการเรียนรู้” ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีกระบวนการศึกษาทั้งทฤษฎีและหลักปฏิบัติอยู่ในหลัก “มรรคมุ่งค์ ๘” โดยศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลัก

๑.๖ วิธีการวิจัย

งานศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสารแหล่งข้อมูลหลักนำมาจากพระไตรปิฎก วิทยานิพนธ์ งานวิจัย คำบรรยาย และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับพุทธศาสนาและการศึกษา จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved